כיתה י' | תנ"ך | שיעור 4 מתוך 11 | 45 דק' | בראשית ו, ה – ט, יז

ממלכתי: סיפורי בראשית (פרקים א-יא ותולדות האבות) נלמדים בחטיבה העליונה בלימודי התנ"ך (קריאה צמודה, ניתוח ספרותי והשוואה לספרות המזרח הקדום); יש לבדוק מול תכנית הבגרות העדכנית ובחירת בית הספר. חמ"ד: לימוד חומש עם פרשנים (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא); הפרשנות מסומנת כפרשנות. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.

המבול ותיבת נח: "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו"

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יתארו את מהלך סיפור המבול: הסיבה (ו, ה-יג), בניית התיבה, המבול, היציאה מהתיבה והברית (ט, ח-יז)
- התלמידים ינתחו את המחלוקת על אופיו של נח, "תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו" (ו, ט): לשבח או לגנאי (רש"י), ופירוש אבן עזרא
- התלמידים ישוו בין סיפור המבול בתורה לסיפור המבול בעלילות גלגמש (הלוח האחד-עשר) ויסיקו מה ההבדלים מלמדים על השקפת העולם של התורה
- התלמידים יסבירו את משמעות ברית הקשת: הבטחה לעולם כולו ולא רק לישראל

❓ השאלה הגדולה של השיעור

מה הופך אדם לצדיק: להיות טוב יותר מהסביבה, או לנסות לשנות אותה?

על נח נאמר "אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה, בְּדֹרֹתָיו" (ו, ט), אבל בכל הסיפור הוא אינו אומר מילה אחת עד אחרי המבול (ט, כה).

🧪 פתיחה

מציגים לכיתה תמונה (או רק את השם) של "תיבת נח" כפי שהיא מוכרת מספרי ילדים: חיות בזוגות, קשת צבעונית. שואלים: מה חסר בתמונה הזו מהסיפור האמיתי? (מוות של כמעט כל החיים, חמס, הסיבה למבול.) המטרה: לעבור מסיפור ילדים לטקסט שעוסק בשאלה קשה: מה עושים עם עולם שהשחית את דרכו?

📖 הסבר למורה

הסיבה למבול. הפתיחה מעמידה שני מבטים מקבילים: "וַיַּרְא ה', כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ" (ו, ה) ומיד "וְנֹחַ, מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה'" (ו, ח). הביטוי "וַיִּנָּחֶם ה'" (ו, ו) הוא אחד הביטויים הנועזים בתורה. החטא המפורש: "וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ, חָמָס" (ו, יא, יג). הרמב"ן מסביר שהחמס הוא חטא שאין צורך בנביא כדי לדעת שהוא רע (ראו בהמשך).

מבנה. חוקרים ופרשנים הצביעו על מבנה כיאסטי (סימטרי) בסיפור: המים עולים, מגיעים לשיא, ובמרכז: "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים, אֶת־נֹחַ" (ח, א); משם הכול מתהפך, והמים יורדים. המבול הוא מעין "בריאה הפוכה": "נִבְקְעוּ כָּל־מַעְיְנֹת תְּהוֹם רַבָּה" (ז, יא) מחזיר את העולם למים של בראשית א, ב, והיציאה מהתיבה היא בריאה מחדש: "פְּרוּ וּרְבוּ, וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ" (ט, א, כמו א, כח).

נח. נח מבצע הכול בשתיקה: "כֵּן עָשָׂה" (ו, כב). אין בסיפור תפילה בעד הדור, בניגוד לאברהם בסדום (בראשית יח). מכאן המחלוקת: האם "בְּדֹרֹתָיו" מגביל את השבח? אחרי המבול נח בונה מזבח (ח, כ), וה׳ מבטיח: "לֹא־אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאֲדָמָה", אף ש"יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעָרָיו" (ח, כא): אותה הסיבה שהביאה את המבול (ו, ה) היא עכשיו הסיבה לרחמים.

ברית הקשת (ט, ח-יז). הברית נכרתת עם נח, זרעו "וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה" (ט, י): ברית אוניברסלית, בלי תנאי. הקשת היא "לְאוֹת בְּרִית" (ט, יג), וה׳ אומר "וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי" (ט, טו): האות נועד להזכיר גם "לאלוהים", כביכול. לפני הברית באים מצוות בני נח, ובהן "שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם, בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ", מנומק ב"כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים, עָשָׂה אֶת־הָאָדָם" (ט, ו), חזרה לפרק א.

השוואה לעלילות גלגמש (הלוח האחד-עשר, אכדית, האלף השני לפנה"ס). אוּתְנַפִּישְׁתִּים, ניצול המבול, מספר לגלגמש: האלים החליטו להביא מבול; האל אֶאָה גילה לו בסתר לבנות ספינה; הוא העלה עליה משפחה, בעלי מלאכה, חיות וכסף; הספינה נחה על הר נִימוּשׁ; הוא שלח יונה, סנונית ועורב; ואחרי שהקריב קרבן, האלים "התאספו כזבובים" סביב הריח. **דומה:** מבול עולמי, תיבה, ניצול אחד, ציפורים, קרבן וריח. **שונה:** בגלגמש אין סיבה מוסרית ברורה (במסורת האכדית של אַתְרַחֲסִיס מוזכר רעש בני האדם), האלים מתווכחים ומפחדים מהמבול, והניצול מקבל חיי נצח; בתורה יש אל אחד, הסיבה היא חמס ושחיתות, נח נבחר בזכות צדקתו, והסיפור נגמר בברית ובחוק מוסרי לכל האדם. (הפרטים לפי התרגומים המקובלים של הלוח האחד-עשר; התרגום לעברית כאן שלנו.)

📜 הפסוקים (מכון ממרא, נוסח מנוקד)

בראשית פרק ו, פסוקים ה-יד

(ה) וַיַּרְא ה׳, כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ, וְכָל־יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ, רַק רַע כָּל־הַיּוֹם.

(ו) וַיִּנָּחֶם ה׳, כִּי־עָשָׂה אֶת־הָאָדָם בָּאָרֶץ; וַיִּתְעַצֵּב, אֶל־לִבּוֹ.

(ז) וַיֹּאמֶר ה׳, אֶמְחֶה אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה, עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמָיִם: כִּי נִחַמְתִּי, כִּי עֲשִׂיתִם.

(ח) וְנֹחַ, מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה׳.

(ט) אֵלֶּה, תּוֹלְדֹת נֹחַ – נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה, בְּדֹרֹתָיו: אֶת־הָאֱלֹהִים, הִתְהַלֶּךְ־נֹחַ.

(י) וַיּוֹלֶד נֹחַ, שְׁלֹשָׁה בָנִים – אֶת־שֵׁם, אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת.

(יא) וַתִּשָּׁחֵת הָאָרֶץ, לִפְנֵי הָאֱלֹהִים; וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ, חָמָס.

(יב) וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ, וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה: כִּי־הִשְׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דַּרְכּוֹ, עַל־הָאָרֶץ.

(יג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ, קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לְפָנַי – כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס, מִפְּנֵיהֶם; וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם, אֶת־הָאָרֶץ.

(יד) עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר, קִנִּים תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתֵּבָה; וְכָפַרְתָּ אֹתָהּ מִבַּיִת וּמִחוּץ, בַּכֹּפֶר.

בראשית פרק ח, פסוקים ו-יב

(ו) וַיְהִי, מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם; וַיִּפְתַּח נֹחַ, אֶת־חַלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה.

(ז) וַיְשַׁלַּח, אֶת־הָעֹרֵב; וַיֵּצֵא יָצוֹא וָשׁוֹב, עַד־יִבְשֹׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ.

(ח) וַיְשַׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה, מֵאִתּוֹ – לִרְאוֹת הֲקַלּוּ הַמַּיִם, מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

(ט) וְלֹא־מָצְאָה הַיּוֹנָה מָנוֹחַ לְכַף־רַגְלָהּ, וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה – כִּי־מַיִם, עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ; וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקָּחֶהָ, וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה.

(י) וַיָּחֶל עוֹד, שִׁבְעַת יָמִים אֲחֵרִים; וַיֹּסֶף שַׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה, מִן־הַתֵּבָה.

(יא) וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב, וְהִנֵּה עֲלֵה־זַיִת טָרָף בְּפִיהָ; וַיֵּדַע נֹחַ, כִּי־קַלּוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ.

(יב) וַיִּיָּחֶל עוֹד, שִׁבְעַת יָמִים אֲחֵרִים; וַיְשַׁלַּח, אֶת־הַיּוֹנָה, וְלֹא־יָסְפָה שׁוּב־אֵלָיו, עוֹד.

בראשית פרק ט, פסוקים ח-יז

(ח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ, וְאֶל־בָּנָיו אִתּוֹ לֵאמֹר.

(ט) וַאֲנִי, הִנְנִי מֵקִים אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם, וְאֶת־זַרְעֲכֶם, אַחֲרֵיכֶם.

(י) וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם, בָּעוֹף בַּבְּהֵמָה וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם; מִכֹּל יֹצְאֵי הַתֵּבָה, לְכֹל חַיַּת הָאָרֶץ.

(יא) וַהֲקִמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם, וְלֹא־יִכָּרֵת כָּל־בָּשָׂר עוֹד מִמֵּי הַמַּבּוּל; וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל, לְשַׁחֵת הָאָרֶץ.

(יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם, וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה, אֲשֶׁר אִתְּכֶם – לְדֹרֹת, עוֹלָם.

(יג) אֶת־קַשְׁתִּי, נָתַתִּי בֶּעָנָן; וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית, בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ.

(יד) וְהָיָה, בְּעַנְנִי עָנָן עַל־הָאָרֶץ, וְנִרְאֲתָה הַקֶּשֶׁת, בֶּעָנָן.

(טו) וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי, אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם, וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה, בְּכָל־בָּשָׂר; וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל, לְשַׁחֵת כָּל־בָּשָׂר.

(טז) וְהָיְתָה הַקֶּשֶׁת, בֶּעָנָן; וּרְאִיתִיהָ, לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם, בֵּין אֱלֹהִים, וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ.

(יז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, אֶל־נֹחַ: זֹאת אוֹת־הַבְּרִית, אֲשֶׁר הֲקִמֹתִי, בֵּינִי, וּבֵין כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ.

שם ה' מובא בכתיב ה'. הפסוקים המלאים בקישורים למטה.

⚖️ כתוב / מפרשים

בצד אחד מה שכתוב בפסוק, ובצד השני פירוש. הפירוש הוא דרך אחת להבין, לא חלק מהפסוק.

📜 **כתוב:** "תָּמִים הָיָה, בְּדֹרֹתָיו" (בראשית ו, ט)

💭 **מפרשים:** רש"י: "יֵשׁ מְרַבּוֹתֵינוּ דּוֹרְשִׁים אוֹתוֹ לְשֶׁבַח, כָּל שֶׁכֵּן אִלּוּ הָיָה בְּדוֹר צַדִּיקִים הָיָה צַדִּיק יוֹתֵר"; "וְיֵשׁ שֶׁדּוֹרְשִׁים אוֹתוֹ לִגְנַאי, לְפִי דּוֹרוֹ הָיָה צַדִּיק וְאִלּוּ הָיָה בְּדוֹרוֹ שֶׁל אַבְרָהָם לֹא הָיָה נֶחְשָׁב לִכְלוּם". אבן עזרא: "וטעם בדורותיו בדורו בעת המבול, ובדורות שהיו אחריו", כלומר נח חי גם בדורות שאחרי המבול.

📜 **כתוב:** "אֶת־הָאֱלֹהִים, הִתְהַלֶּךְ־נֹחַ" (בראשית ו, ט)

💭 **מפרשים:** רש"י: "נֹחַ הָיָה צָרִיךְ סַעַד לְתָמְכוֹ, אֲבָל אַבְרָהָם הָיָה מִתְחַזֵּק וּמְהַלֵּךְ בְּצִדְקוֹ מֵאֲלָיו".

📜 **כתוב:** "כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס" (בראשית ו, יג)

💭 **מפרשים:** רמב"ן: "חָמָס הוּא הַגָּזֵל וְהָעֹשֶׁק"; "וְהַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִצְוָה מֻשְׂכֶּלֶת, אֵין לָהֶם בָּהּ צֹרֶךְ לְנָבִיא מַזְהִיר". רש"י: "לֹא נֶחְתַּם גְּזַר דִּינָם אֶלָּא עַל הַגָּזֵל".

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: תנ"ך (או דף הפסוקים מהעמוד הזה), מצגת, דף עבודה, לוח

1. פתיחה: מה חסר בתמונת הילדים של תיבת נח? (4 דקות)
2. קריאה מודרכת: ו, ה-יד; סימון "וַיַּרְא", "חָמָס", "הִשְׁחִית" (8 דקות)
3. מבנה הסיפור: המבול כבריאה הפוכה, "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים" במרכז (6 דקות)
4. מחלוקת על נח: רש"י ואבן עזרא; דיון בקבוצות "לשבח או לגנאי?" (10 דקות)
5. השוואה לגלגמש: טבלת דומה / שונה (9 דקות)
6. ברית הקשת וסיכום; כרטיס יציאה (8 דקות)

💬 שאלות לדיון

הבנה (מה כתוב?)

1. מה הסיבה למבול לפי ו, ה ולפי ו, יא-יג? האם שתי הסיבות זהות?
2. מה כולל ברית הקשת: עם מי היא נכרתת, מה מובטח, ומה האות (ט, ח-יז)?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. "תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו": הציגו את שתי הדעות ברש"י. איזה פרט בסיפור (למשל השתיקה של נח) תומך בכל דעה?
2. למה ההבטחה "לֹא־אֹסִף לְקַלֵּל עוֹד" מנומקת בדיוק באותה סיבה שהביאה את המבול (ו, ה; ח, כא)?

הערכה (מה דעתי?)

1. האם צדיק שמציל רק את עצמו ואת משפחתו הוא באמת צדיק? השוו לאברהם בסדום.
2. מה מלמדת ההשוואה לגלגמש על החידוש של התורה? האם הדמיון מחליש את הסיפור או מחדד את המסר שלו?

🏁 סיכום השיעור

סיפור המבול עוסק בשאלה מה עושים עם עולם מושחת. התורה מציגה אל אחד ששופט לפי מוסר, צדיק שניצל, ובסוף ברית לכל האנושות: ה' מקבל את חולשת האדם ומבטיח קיום, והאדם מקבל חוק מוסרי (ט, ו). המחלוקת על נח משאירה לנו שאלה פתוחה: האם די להיות טוב, או שצריך גם לנסות לתקן?

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד משלים על פתק: "לדעתי נח היה / לא היה צדיק גמור, כי... (הביאו ראיה אחת מהפסוקים)"

🧭 התאמה לפי זרם

השיעור מתאים לשני הזרמים. ההבדל בדגשים:

ממלכתי

- קריאה ספרותית: המבול כ"בריאה הפוכה" ובריאה מחדש; מבנה הסיפור ומילים מנחות.
- הקשר המזרח הקדום: השוואה לעלילות גלגמש (לוח 11) כמסורת קדומה מקבילה, ומה מייחד את הסיפור המקראי (סיבה מוסרית, ברית).
- דיון ערכי פתוח: האם צדיק יכול להסתפק בהצלת עצמו? אחריות לסביבה ולחברה.

ממלכתי-דתי (חמ"ד)

- ספורנו (ו, ט): "צַדִּיק. בְּמַעֲשָׂה. תָּמִים. בַּמֻּשְׁכָּלוֹת"; ועל "אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלָּךְ": "הָלַךְ בִּדְרָכָיו לְהֵיטִיב לְזוּלָתוֹ".
- מחלוקת רש"י ("בְּדֹרֹתָיו" לשבח ולגנאי) ואבן עזרא, והרמב"ן על החמס, כבסיס לעיון.
- אמונה ומידות: מצוות בני נח וברית הקשת; מידת החמס ובין אדם לחברו.

💡 הערות למורה

זה השיעור המרכזי ביחידה; אם יש זמן, כדאי לחלק אותו לשני שיעורים (המבול ונח / גלגמש והקשת). את ההשוואה לגלגמש להציג ברמה העובדתית ובכבוד לשתי המסורות; בחמ"ד אפשר להדגיש את ייחוד התורה (מוסר, אל אחד), ובממלכתי גם את שאלת ההשפעה התרבותית. לא להיכנס לשאלות גיאולוגיות. המבנה הכיאסטי מוצג כאן כהצעה של קוראים, לא כעובדה. למתקשים: דף עם תמיכה. לשיעור ומצגת על בראשית ט כולו (מצוות בני נח, הקשת, שכרות נח ובניו): אחרי המבול: ברית, אחריות וכבוד.

📝 בדף העבודה

סיבת המבול, המחלוקת על נח (רש"י ואבן עזרא), טבלת השוואה לגלגמש, ברית הקשת, שאלה בסגנון בגרות ומחוון. יש גם גרסה עם תמיכה.

מקורות

- בראשית ו (מכון ממרא)
- בראשית ז (מכון ממרא)
- בראשית ח (מכון ממרא)
- בראשית ט (מכון ממרא)
- רש"י על בראשית ו, ט (ספריא)
- אבן עזרא על בראשית ו, ט (ספריא)
- רמב"ן על בראשית ו, יג (ספריא)

מחוון למורה

מחוון: המבול ותיבת נח: "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו"

1. ו, ה: "רַבָּה רָעַת הָאָדָם" ו"כָּל־יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ רַק רַע": רוע כללי, גם במחשבה. ו, יא-יג: "וַתִּשָּׁחֵת הָאָרֶץ", "וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ חָמָס": מעשים, פגיעה בזולת. אפשר לראות בהן שתי פנים של אותה סיבה, או שני תיאורים שונים.
2. האל אינו משנה את דעתו ואינו מתחרט כאדם. הסבר: לשון בני אדם; התורה מתארת את הכאב והאכזבה מן האדם (ההמשך: "וַיִּתְעַצֵּב אֶל־לִבּוֹ").
3. הפוכה: "נִבְקְעוּ כָּל־מַעְיְנֹת תְּהוֹם רַבָּה וַאֲרֻבֹּת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ" (ז, יא): המים שהופרדו ביום השני מתאחדים; העולם חוזר ל"תהום" של א, ב. מחדש: רוח מעבירה את המים (ח, א, כמו א, ב), היבשה נגלית, ו"פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ" (ט, א, כמו א, כח).
4. לשבח: אפילו בדור רע היה צדיק, וכל שכן בדור צדיקים; ראיה: "וְנֹחַ מָצָא חֵן", "כֵּן עָשָׂה". לגנאי: צדיק רק ביחס לדורו, ובדור אברהם לא היה נחשב; ראיה: שתיקתו, אין תפילה בעד הדור. אבן עזרא: "בדורו בעת המבול, ובדורות שהיו אחריו": נח חי גם בדורות שאחרי המבול (עד שאברהם היה בן 58), ולא בא כאן שבח או גנאי.
5. חמס הוא גזל ועושק, "מצוה מושכלת": כל אדם מבין בשכלו שהוא רע, בלי נביא שיזהיר; והוא רע לשמים ולבריות.
6. מחליט: ה' / אספת האלים. סיבה: חמס ושחיתות / לא מוסבר בלוח 11 (במסורת אתרחסיס: רעש בני האדם). הניצול: נח "צַדִּיק תָּמִים" / אותנפישתים, שהאל אאה גילה לו בסתר. ציפורים: עורב ויונה (שלוש פעמים) / יונה, סנונית, עורב. סוף: ברית, מצוות לכל האדם וקשת / קרבן שהאלים מתאספים סביבו, והניצול מקבל חיי נצח.
7. לפני המבול הרוע הוא סיבה להשמדה; אחריו ה' מקבל שהאדם חלש מטבעו ("מִנְּעָרָיו"), ולכן השמדה לא תפתור דבר. במקומה: ברית, חוקים (ט, א-ז) ואחריות.
8. עם נח, בניו, זרעם "וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה": ברית לכל העולם. מובטח שלא יהיה עוד מבול להשחית את הארץ. הקשת היא סימן שנראה בענן ומזכיר את הברית, "וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי".

9. תשובה טובה: הצגת שתי הדעות ברש"י; ראיות: "כֵּן עָשָׂה" (ציות), שתיקה ואין תפילה, "וְנֹחַ מָצָא חֵן"; אברהם מתווכח על סדום (יח, כג-לג); עמדה מנומקת. ניקוד מוצע: שתי דעות 6, שתי ראיות 6, השוואה לאברהם 4, עמדה וניסוח 4.

פרשנות מסומנת כפרשנות (רש"י, רמב"ן ואבן עזרא מתוך ספריא). נוסח הפסוקים ממכון ממרא; שם ה׳ מובא בכתיב ה׳. ממלכתי: סיפורי בראשית (פרקים א-יא ותולדות האבות) נלמדים בחטיבה העליונה בלימודי התנ"ך (קריאה צמודה, ניתוח ספרותי והשוואה לספרות המזרח הקדום); יש לבדוק מול תכנית הבגרות העדכנית ובחירת בית הספר. חמ"ד: לימוד חומש עם פרשנים (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא); הפרשנות מסומנת כפרשנות. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.